

H A D I T Ö R T É N E T E K .

Költ Bétsben, Juliusnak 21-dik
Napján.

*Berbirről, vagy Török Gradiskáról való to-
vábbi tudósítás.*

Nagyok még ma-is ama' halhata'lan em-
lékezetű FRIDERIK-nek tselekedetei; na-
gyok voltak ítélet tételei-is. — Eggy ezek
közzül, a' LAUDON-ról való ítélet tétele,
's egyfzersmind jövendölése, mellyet II-dik
JÓSEF-nek, *Neustädte*-nél lett egybe jöve-
teleknek alkalmatofságával, ezen fontos sza-
vaiban nyilatkoztata - ki: *Felféged ezen Hé-
rosfal meg-refzkettetheti a' hét Tornyokat.* —
Jelen vagyon az ideje, ezen nagy Lélektől
származott jövendölés' bé - tellyesedésének.
Meg - rendültek *Dubitzának 's Novinak* kö-

falai, hogy Laudon hozzájok közelgetett, meg-refzkette magát közelebb, ezen diadalmas fő Vezér előtt *Berbir* vára. Ennek az östrom alól lehető fel-szabadítására, 5000. ember állott már talpon a' közel való erdőben, a' hová a' *Travniki* Basát - is várták volt, négy ezred magával. Sőt ezen folyó Julius hónapnak 5-dik napján egy 3. ló-farkú Bafa bizonyos számú Arnautákkal bé-is ment a' várba, annak fegittségére, mint ezt, a' naponként tiszteletére lett három ágyú-lövések-is jelentették, 's a' kémek bizonyították: még-is midőn látta volna a' benn lévő nép, hogy a' miéink a' várnak felső részén készített négy föld-várakban, 's a' külömb-külömbbféle menetelű, 's mélyfégű árkolásokban, egy formán mind alsó mind felső része felől magokat úgy helyhették, hogy ő ezeknek keveset tehet, a' minthogy belőlök Jul. 3. napjától fogva 9-dikig nem sebefedett-meg több 59-nél, 's nem esett több el 11-nél, midőn ellenben ezek a' várnak mind külső, mind belső részeire úgy szórták rontó ményköveiket, a' külömb-külömbbféle golyóbisokat 's tüzi testeket *),
 hogy

---

*) Már Juliusnak 3-dik napjától fogva 9-dikig, a' granátokon, bombákon, kartátsokon, szök-döső

hogy az a' végső pufztulástól soha mentt nem lehet, tehát ő is a' benn maradásfal

C 2

to-

dőső golyóbisokon kívül, hánytak bé a' mie-ink a' várba 's annak fántzaiba más tüzi tes-tek-et is, minemüek a' *Cohorn* granáttyai (cohornische Granaten), mellyek a' kézi granátoktól abban különböznek, hogy amazok 6 fontosok, és mozsár formájú ágyukból vet-tetnek. Neveket veszik a' találójoktól néhai Hollandus *Cohorn* nevezetű Generálistól. To-vábbá a' németül úgy nevezett (Wachtel-ke)t fürjeket, mellyek holmi szurkos és más köny-nyen gyuladható materiákból készülnek, a' hova esnek, meg-ragadnak, mindent hirtelen meg-gyújtanak, és nagy világoságot tsinál-nak, mellyeket addig, míg el nem égnek, femmi lett úton módon el nem lehet óltani. Egyszerre több efféle tüzi testeket lehet mo-zsárból ki-vettetni. A' neveket onnan vet-ték, mivel a' mint repülésekkel a' levegő-eket hasittyák, olly forma hangot adnak, mint a' fürjek pitypalattyolása. E' felett az úgy neveztetett por-zsákokat (Pulverfäcke) mely-lyek nem egyebek, hanem fából vagy pléhből tsináltt gömbölyeg edényekbe tömött, puska-porról 's golyóbissal tellyes zatskók. Az e-dényeken egy tső van, abba dugják a' gyuj-tott kanótzot, 's úgy vetik az ellenfég vá-rába. Mihelyt a' kanótz el-ég, 's a' puska-port éri, azonnal megy a' golyóbis, a' széllyel szagatott edényekből minden felé, és igen fok károkat tesz. Mind ezeken kívül, még olly

tovább magát szerentséltetni nem akarta, hanem Jul. 9-dik napján 10 órakor a' várból ki-költözött, és az erdőben táborozókkal együtt, egyszerre úgy el-tűnt, hogy a' Kémek, kiket Laudon fő Vezér a' várba 's az erdőbe ki-küldött, egy lelket sem találtak, sem itt, sem ott az ellenfég közzül. Nem írja a' fő Vezér, hogy holt testekre-is akadtak volna, ámbár hogy észre vette tulajdon maga, a' Törököknek költözéseket, azon alkalmatossággal, midőn az említett estvén, az árkolásokban az éjtszakára való rendeléseket meg-akarta tenni, az ágyukat mindenfelől a' futó Törököknek fzegeztetvén, reájok keményen tüzeltetett. Hová vehettek magokat olly hirtelenséggel, nem tudódik. Az el-hagyott várban mit találtak 's eránta mitsoda rendelés lett, arról-is jött már tudóság a' fő Vezértől, noha az még bizonyos okokra nézve közönségeffé nem tétetődött. Annyit mindazáltal tudunk előre, egy nagy érdemű Generális Ur kegyesfége-

---

olly fortélyos lövéseket - is tettek, hogy, mivel fok helyekre, úgy, a' mint akarták volna, egyenes lineában nem löhettek, tehát a' golyóbist rézsút lötték-ki, bizonyos tzélra, melly azon helyektől nem messze vólt, olly végből, hogy innen, éppen a' golyóbis oda pattannyon, a' hová akarták.

fégéből, mellyet fel-is fedezünk az érdemes Közönlégnek, hogy találtattak a' várban 35 hofszú ágyúk, négy mozsár formájuk, mind értzből, és négy rövidek vasból. — A' mieink, kik közzül az ostrom alatt 38. estenek-el, és 118. sebefedtenek-meg, bémentek a' várba, de onnan ismét egy kis idő múlva a' fő Vezér parantsolattyára kitakarodtak, és tsak körülötte telepedtek-meg. — Böltsen adta *Laocon* hajdan tanátsúl a' Trójaiaknak: *Equo ne credite Teucri*. Ne hidjetekek a' lónak Trójaiak. — Laudon - is ezen tanúlt és fokát próbált fő hadi Vezér, feregeinek: *Ne hidjetekek Keresztények a' Törököknek*. —

E L E G Y E S

T U D Ó S Í T Á S O K.

Bétsből.

O Felfégek, darab időtől fogva olly formán láttatott lenni, hogy elébbeni egésségének hamar időn lejendő tökéletes helyre állása eránt, minden körülötte valók egész

reményféget kezdettek venni. Már a' régtől fogva rajta el-hatalmazott hideg-is el-hagyta, más valamely különös baját sem érzette. A' *Laxenburgi* kertben, melly két órannyira van Bétstől *Sopron* felé, napjában gyakran sétálni indúlt, hol Ferentz fő Hertzeggel, és Erzsébet fő Hertzegnével, hol a' főbb hadi Vezérekkel együtt. Leg-többször a' *Tzirhassziai* leányka sem maradt-el tőle *). A' sétálás közben oly ele-

---

*) Ezen Leánykát ő Felfége vette vólt Krimeai utazásában, *Kaffa* nevü városban, tudniillik midőn a' vásárban Generál *Kinski*-vel széllyel nézne, kinálá egy Kalmár ezen leánykával, ha nem venné-e' meg? Ő Felfége hallván, hogy 50 aranyon adná, a' kért summát azonnal le-fzámlálta, és tár-szekereivel együtt ide Bétsbe küldé. A' minapában már meg-is keresttetett. Ezen boldog tsillag alatt született leányka, minden képzelődés felett, millyen attyára talált Máfodik JOSEF-ben, abból világofan meg-tettzik, hogy nem más-képpen nevelteti, mint akár melly első rangú kis-afzonykát. A' minap, midőn a' sétálás közben a' fel's alá menőkre függesztvén fze-meit, el-andalodott, és menésében az ortzáját egy vad gesztenye fába ütötte vólna, a' fő Hertzegnével Ő Felfége nagy hirtelenséggel a' leányka felé fordúlt, 's ötet nem más-képp vigasztalta, 's ápolgatta, mint akármely édes atya egygy szülött gyermekét.

venféget, vidámságot és ferénységet mutatott, hogy tsupán abból lehetett meg-esmérni, melly fokot kellett ki-állani hosszas betegségében, ezen nagy, de ugyan tsak emberi erőtelenkedések alá vettetett Fejedelemnek, hogy egészen el-fogyott. Ollykor kotsira-is ült, ámbár, elébbeni szokása szerint, nem maga hajtotta a' lovakat. Hogy meg-mutassa ez a' maga kötelefségét jól esmérő Fejedelem, hogy ő tsak a' köz-jóért, 's annak tellyes tehetsége szerint lehető előmozdításáért kíván élni; nem álhätta - meg, legterhefőbb környül-állásai között-is, hogy a' Közönség állapottyáról voltaképpen ne értekezzen, most kivált, miolta el-gyengült testén a' nyavalyák már tágitani kezdettek, nem múlt-el egy nap-is, hogy Cancellariájabeli Titoknokja által a' közönséges, sőt magányos iráfokat-is maga előtt ne olvastatta volna. Ezt tselekedte gyakorta a' kertben, egy árnyékos fa alatt, mint azt mindennek bátran lehetett, magának a' Felsőnek kegyelmes engedelméből, szemlélni; valamint azt-is, midön dolgai végzészével musikáláshoz fogott. Inkább lehet gondolni, mint le-írni azt az örömet, melly ezen város lakosinak sziveket el-fogta, azon közönségeffé lett hírnek hallására, hogy Második JÓSEF-et az Isteni hatalmas kéz a' sírnak széléről vizsgálta hozta, és életeért eszedező népének még

egyszer vissza ajándékozta. De valamint ritka öröm az a' világon, melly örömmel felne vólna keverve, vagy a' mellyhez hamar keferülés ne férkezne, meg-történt az itt-is ezen városra nézve, midőn harmad nappal ez előtt, ismét ez a' nem vártt szomorú hír töltött-be minden szegeletet, hogy Ő Felső-gét ujjolag a' hideg elől vette, 's a' májja körül nagy fájdalokat érez, és ekképpen reményfégének már szintén fel-derült egét újj homályba merítette. — Leg-főbb Valóság, ki vagy Ura a' természetnek, tselekedd azt egy szavad által, a' mit a' világ Orvosa bár minden mesterfégét meg-veffe, tsak leg-kissebb részben sem tehet!

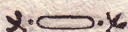

Ama' szép termetű Hertzeg PONYÁTOV-SZKY, a' mostani Lengyel Király Testvérjének fia, már darab időtől fogva a' mi Udvarunknál szolgált, a' múlt esztendőbeli háborúban Ő Felsőge mellett Adjutánsfágot viselt, és *Szabáts* várának ostrománál, tzombján egy golyóbis kereftül-is ment, közelebb lépett a' *Modena* könnyű lovas (Cheveaux-legers) Regementjében második Obersterfégre, most pedig a' Lengyel Országi Rendektől visszahivattatván, Ő Felsőge szolgálatját el-hagyta, 's *Varsóv* városába ment, a' hol leg-ottan
Feld-

Feldmarfal-Lieutenantá tétetődött, és egy Lovas Regimentet nyert.

* * *

Midőn a' nyomos okok serkentenek 's fel-indítanak a' virtusnak követélére, akkor a' példák mintegy kézen fogva vonnak bennünket. Mert ha láttyuk, hogy egy emberi erő, gondos igyekezetével a' vélt lehetetlenféget-is, ez vagy amaz tekintetben, lehetőséggé tsinálta; abból mi-is azt a' tudományt vesszük, hogy arra hasonló környülállások közt, másnak-is reá akarni menni, nem képtelen, nem-is vakmerőség. Azonban más részről el-telünk, néminémü nemes érzékenységü nagyra vágyódással, melly mind addig nyugodni nem hágy, míg nem velünk-is egy próbát tétet; és ez akkor leg-hamarább meg-történik, mentől közelebről valók hozzánk a' példa-adók, kiknek tehetségeikhez, 's hajlandóságaihoz a' miénk igen fokot hasonlítanak. — Mi-is tehát kedves Hazánk nevendék fiainak, szemlátomást nagyobb tökéletességre lehető jutásokban eszközök kívánván lenni, ezen tzelünk el-éréfere úgy itéllyük, jobb utat nem választhatnánk, mintha a' Magyarok Magyarart tesszünk-fel például a' követésre. Szült a' két Magyar Haza eleitől fogva Nagy Sándoro-

dorokat, Ulyffeseket, és Hektorokat, kik már ez előtt régen a' ditsöség egeig emelkedtek volna szép hirekkel, 's ragyognának is annak bóltozattyán, mint még annyi első nagyfagu tsillagok, ha Curtiusaik és Homerusaik lettek volna, kiknek, a' vitéz tseledeteket nem szükség lett volna nagyítani, hanem csak a' magok valóságokhoz 's érdekhez képest illendőképpen le - beszélni: de szült olyanokat-is, kik a' Pallas táborában nem kevesebb haszonnal 's ditsőséggel vitézkedtek, mint mások a' Márs tsatázó piattzán, 's példájokkal meg-mutatták, hogy a' Magyar szinte úgy rá született mindenre, mint más nemzetek, kik talám darab ideig azon ditső boldogfágnak, másokat ki-rekesztő birtokában láttattak lenni, mintha Minerva, hozzájuk le-kötelezett különös hajlandósága eránt, csak egyedül velek kötött volna egymáfolthatatlan szövetséget. Erről, ha valaha, most kivált naponként, mind inkább meg-lehet győzzetnünk mindnyájunknak, a' midőn örömmel meg-telleyesedett szívvél fok olly jeles Hazánkfiat fzelemlhettyük, kiket maga Bellóna 's Pallas láttattak nevelni, hanemha némellyeket (a' melly ugyan mintegy hitel felett való-is) olly balgatagságnak lelke szállana-meg, hogy önként kívánnák nemzeteket alatsonítani, szégyenlén talám szép neveket-is: de meg-győződ-

nek

nek az idegenek-is, mint ennek már fok izben szembe tűnő jeleit-is adták. Adták leg-közelebb az Anglus Böltsek-is, bé-vévén Tárfafágokba nagy érdemű Hazánkfiát Báró VAY Miklós Ingenieur Kapitány Urat, azon alkalmatossággal, midőn a' látás segítésére, magától találtt két eszközök iránt, azoknak egyenes ítélet tételeket ki-kérte volna. Ezen Hazánk díszére születtett Ur, valamint az Anglusokkal, magát, 's magában kedves Nemzetünket meg-tiszteltette: úgy sem fáradtságának, sem költségének semmit nem kedvezett, tsak hogy szülötte földjére való vissza térésével, az Anglusok boldogságában kedves nemzetét, 's az azzal egygy főt esmérő népeket néminémüképen részeltethesse, és arra a' tökéletességre, mellyel a' fáradhatatlan Anglus nemzet bír, valamelly részben által formálhassa. E' végre, hozott-ki magával; külömb-külobmféle mesterféges, ujjonnan talált, vagy leg-alább még nálunk foha sem látott eszközöket, mellyeknek látására, lehetetlen, hogy ne világosodjanak a' már valamit látó, de még fokkal többet látni kívánó szemek; az azokkal való élésnek közönséges fel-állítása által mit fog nyerni a' köz jó, azt kinek kinek akkori meg-ítélésére bizzuk, midőn az abból áradó hasznot maga tulajdon szemeivel fogja szemlélni. Illyen eszköz a' többek között, az a' pamut-

fo-

fonó malom, melly három különböző mal-
mokat foglal magában, olly formán, hogy
tsupán egy kerék forgatásra, mind a' három
malom meg-indúl, 's jár; már a' kereket
osztán akármi forgassa. Az első malom arra
való, hogy az a' pamutot, pântlika formára
szünetlenül el-terítgeti, 's ki-szélesítgeti, a'
melly el-terített pamut, a' második malom-
ban két görgő (cilinder) által egy edény-
ben gyertya-bél formára öszve sodródik; a'
harmadik malom osztán ezt a' sodrást két,
vagy három különböző forgású görgön any-
nyira vékonyította, a' mint az ember akarja,
's belöle vastagabb, vagy vékonyabb fonalat
készít, 's azt fel-is gombolyította. Egyszerre
lehet két 's három ezer szál fonalat, ezen
a' hármalmon fonni, és a' mit e' nélkül
húsz ezer embernek kellene dolgozni, azt
húsz személy azon idő alatt ezen a' malmon
betsülettel el-végezheti. Gyermek-is em-
ber számot tehetnek ezen malom mellett,
mivel csak arra kell vigyázniok, hogy ha
a' sodrás, vagy fonál el-talál szakadni, öszve
tegyék, melly azután magától ismét öszve
sodródik. — Az érdem meg-jutalmaztatására
kész Fejedelem, a' fenn meg-nevezett Báró
Urnak, 's még a' törvény, vagy maga sza-
bad rendelése szerint való örökösének -is,
ezen malomra nézve, másokat ki-rekesztő
szabadságot engedett tíz esztendőkre, a' pat-
var-

varkodók ellen ki-adott olly fenyegetéssel, hogy a' ki a' Magyar és Német örökös Birodalmakban, hasonló készületű malmot tsinálna, vagy tsináltatna, 's azzal kereskedne, azon kívül, hogy a' malmát el-vefzti, még három száz aranyat kéntelenítettik fizetni. Ezen malmon kívül van még a' hozott ritkafágok között eggy olly tűzi alkotmány-is, melly a' fel-forralt víznek gőze által, eggy öt kerekű malmot hajt; vagynak Aftrolábi-umok, és külömb-külobmféle mérő 's látást segítő eszközök. — Ha szerit tehetnénk, a' mellyet ugyan reménylünk-is, kívánnánk az érdemes Közönséggel ezen mesterféges ritkafágoknak avagy tsak némelly részét rajzolásban szemléltetni.

Erdélyből.

Egy Barátunknak *Szebenből* közelebb hozzánk utasított Levelében találunk Hertzeg HOHENLOHE, Erdély Ország' mostani fő Hadi Igazgatójáról, olly különös jegyzéseket, mellyeket azért kívántunk írá-funkba egy részént bé-iktatni, hogy azoknak olvasásából, a' Hertzeget közelebből meg-esmervén, részt vehessen a' Magyar Haza-is Erdélynek azon méltó örömében, mellyet vett illy nagy érdemű Hadi Vezérnek birásából, kiben el-vefztett FÁBRIS-át
meg-

meg-elevenedni szemléli. De más részről, hogy az ilyen példa által fel-serkentessenek Hazánknak minden nevendék fiai, 's nevezetesen a' kik közzülök Hazájokért fegyvert fogni készülnék, hogy a' telhetetlenséget, nagyra vágyást, a' puhafágot, mellyek mint még annyi meg-fojtó tövésfei a' virtusnak, magoktól távól üzni igyekeznének, látván, hogy egy születéfére nézve-is nagy méltóságú Hertzeg, kinek itt külömben femmi nem hibáz, hanem tsak az akarat mind ezeknek meg-eskütt ellenfége. Melly kevéffel meg-éri ő Hertzegfége, nyilván bizonyítja azon tselekedete, mellynek a' *General-Staab*-beli Major, *Gomez* Ur szemmel látott tanúja volt, azon alkalmatossággal, midön *Szebenbe* lett jövetelével, a' Hertzegnek *Dévaig* eleibe ment. A' dolgot, a' mint történt, ime' le-beszéljük: Ófzve-jövén az említett Major Ur a' Hertzeggel, 's vele femmi szakátsot nem látván, azon igen el-álmélkodott, 's azt tudakozza magától a' Hertzegtől, ha ugyan valósággal femmi szakátsot nem tartna-e'? A' Hertzeg midön vízontag kérdené, mi okra nézve tsudálokzna azon olly igen; a' Major Ur azt felelé, hogy ő Hertzegfége felette jó vélekedésben volna Erdély felől, midön talán úgy gondolkozott, hogy Erdélyben mindenütt vendég-fogadókra fogna találni. De igen meg-

tsa-

tsalátkozott, mivel, úgy mond, már ebben a' faluban, hol ebédelni kívánna, se kortsma, se más ollyas ház nintsen, a' mellyben az utazó leg-kisfebb meleg ételt-is kaphatna. Ezeknek hallására a' Hertzeg tsak a' Major Urat fajnállotta, hogy úgy nem ebédelhet, a' mint szokott. Magamat a' mi illet, úgy mond, mindjárt úgy ebédelek, a' mint az el-múlt ezftendőbeli táborozásban gyakorta ebédeltem. Azonnal parantsolá a' vele felnött öreg vadászfának, hogy az által-vetőből a' prófontot vegye-ki. Ebből a' Hertzeg jó izün evett, 's reá egy pohár vizet megiván azt mondotta, hogy valóban jól lakott volna; és minekutánna, bé-vett szokása szerint, pipára gyújtott, útját nagy kedvel folytatta.

Szebenbe lett meg-érkezésével, nem gyözött eléggé tsudálkozni, ki-mutatott lakó házának nagyfágán, így szólván a' környül-állókhoz: *Valóban ez a' roppant épület nem katonának való, a' ki, úgy-is tsak vándorlás lévén élete, kevésfel meg-elégedhetik.* A' városi Tanáts szobáit újj vendég-falak-
kal (spalier) akarta ki-tsinosíttatni; de jó indulattyyát a' Tanátsnak megköszönvén, tsak azt mondotta: *Eggy Vezérnek a' szobajába úntig elég egy fa-szék, és*
asz-

asztal; nyoszolyára sints semmi szüksége,
minthogy a' földön-is el-hálhat. — Hol itt a'
puhafág 's nagyra vágyás!

Meg-kérdeztetvén egyszer ez a' ritka
példájú Hertzeg: mitsoda mulattságban
gyönyörködne leg-inkább, azt felelé repeső
szívvel: *A' vadászban*, úgy mond, *és bár*
most-is az emberek helyett nyúlakat kergethet-
nénk. Melly szavaiból a' Hertzegnek ha
valaki azt akarná ki-hozni, hogy ő a' vadá-
szatbeli mulattságot eleibe teszi a' hadi győ-
zedelem ditsősfégének, igen meg-tsalattat-
nék. Jó Vezér, és jó katona a' Hertzeg,
a' fellyebb fel-hordott szép tulajdonfági-is
erre mutatnak, hanem ezen beszédek az
emberi szeretet mondatta véle. Vitézfégé-
nek próbáját leg-közelebb-is Aprilisben adta
maga személlében két Svadron Magyar
Lovasággal, a' *Veres-Toronyi* Passusnál
(szoros járásnál), nyert győzelmekben
fel-fuvalkodott, 's már a' *Kineeni* táborra
ütni akaró, de a' mieinktől meg-előzött
Törökök ellen, kiket igen győzelmessen
vissza-is vere. Maga a' Hertzeg nagy öröm-
mel emlegeti, hogy ezen véres tsata után
egy öreg Huszár hozzája fordulván, vállát
meg-veregette, ezt mondván: *Vitézül viselte*
magát Hertzegféged Hóló Uram! (azt akarta
mondani az öreg Földink *Hohenlohe*).

Itt

Itt történt az-is, hogy midőn a' Hertzeg két Hufzárt, kik hozzá nyóltz lépésnyire darabolták öszve az ellenfég második Vezér-jét, meg-szóllította volna, hogy miért nem hagyták inkább életben, az egyik hevenyiben oda felele: *I bizon ni gib Pardon* — halgatván ugyan ekkor a' bátor Hufzár, inkább a' fel-forrott vér, mint az emberifég diktálására, mellytől a' magyar szív nem üreßs.

Egy szó annyi, mint száz, (így végzi az érdemes Barátunk Levelét), Hertzeg Hohenlohet mindnyájan szerettyük, meg-is érdemli egész szeretetünket, mert ő derék katona, 's a' mellett embernek-is igen jó ember! — Én azt tartom, 's velem fogan úgy álmodoznak, hogy midőn a' természet Hohenloet akarta formálni, Magyarról gondolkozott, 's Németre talált bámúlni.

Horvát Országból.

Ama' híres *Giubelich* Vintze, *Likai* Plébánosnak bátorfágáról három Levelék szólának nagy álmétkodással. Ennek kérésére LAUDON fő hadi Vezér meg-engedte, hogy a' Plébániajához tartozó, és más szomszéd helységekből egy szabad sereget szedhesseñ öszve, mellyel jó reményfég fejébe az ellen-

D

lég-

fégre üthessen. Mivel ezt az igen derék 's katonának termett Papot mindnyájan szereztek: tsak hamar 300-an zászlója alá állottak. Ezeket ő, mint hajdan *Capistránus*, az ellenfég földjére vezette, onnan velek együtt 4000 ketskét 's júhot, fok száz ökröket és 40 lovakat földünkre által hajtott. Népéből egyet sem hagyott ott; hanem ő a' Törökök közzül hetet végzett-ki, hármat pedig rabúl magával el-hozott, *Czernilug* nevezetű falut el-égette. — Maga *Jesich* fő Hadnagy Ur jelen vólt ennél a' zsákmányozásnál, ki is 2. el-rablott lovat küldött haza *Zengbe*, a' hová való.

Konstantzinápolyból.

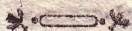
A' *Brúnai* Ujjfágból ide iktatunk egy igen nevezetes Levelet, mellyet *Himer* Ur, a' Konstantzinápolyi fogfágából irt az édes annyának. Ezen meg-nevezett *Himer* Ur született *Székesfejérvárott*, a' *Modena* Regementyéhez kaptsolt Uhlánus Svadronnál Kadet vólt, 's az el-múlt 1788. esztendőben, Sept. 3. napján, *Zimonynál* esett tsatában, egy Töröktől el-fogatott, 's rablágra Konstantzinápolyba küldetett, honnan következő Levelét botsátotta:

„ Most

„Most ötödfél hónapja, hogy véletlenül olly alkalmatosság adta elő magát, mellyel az éhfég miatt el-erötelenedett kezembe pennát foghatok, a' végett, hogy az én nyomorufágos állapotomat le-irhassam, melly Septembernek 9-dik napján kezdődött. Az akkori tsatában, midön már kardra keltünk, a' lovamat alattam meg-lötték, melly le-dobbanván, a' jobb lábomat úgy oda nyomta, hogy lehetetlen vólt olly hirtelenféggel, mint akartam, magamat szabaditanom 's védelmeznem. Ekkor, egy Török le-ugrik lováról, meg-kap hajamnál fogva, a' kezemet, hozzá vágván, úgy talállya, hogy véle többé nem foghattam. Eggy másik-is kéfével felém jö, hogy fejemet vegye, de azt az elébbeni meg nem engedte. Mig ő engem talpra állita, addig a' lova el-fzalada. Azonnal engemet a' Belgrádi Basához vezetett, a' ki néki a' lova árrát mindjárt ki-számláltatá. 's e' felett ötöt egy pár paripával meg-is ajándékoza. A' Basánál szorgalmatoffan el-kérdezték tölem, mennyi lehet Zimonyban a' fegyveres népnek száma, valamint az oda való környék mivoltáról-is fokot értekeztek, és én három annyira mondtam leg-alább-is mindent, mint a' mint vólt valóféggal. E' meg-lévén, a' Basa nekem kenyeret 's dohányt adatott; de semmi sem esett jó izün. Innen a' Bástya alá vittek,

D 2

hol-

holott-is 62. tőlünk való köz-legényre, és 4 Altíztre találék, kik külömb - külömbféle Regementyeinkből valának. Ezek nékem valamelly kevés piskóta forma enni valót adának, de a' tele volt féreggel, és olly fekete volt, mint a' föld. Más napra kelve fok Törökök jövének látásunkra, kik nékem majd két *Tarira*, az az, 1. forintra valót ajándékoznak, és utollyára az-is oda jöve, a' ki el-fogott volt, 's nékem fehér kenyeret ada. Belgrádban öt napokig valék. Az nap előtt való este, mellyen osztán el-indúltunk, egy Török énnékem egy veres fellyül való ruhát, 's 5. forint úti pénzt ajándékozott. De ennek én femmi hasznát nem vehettem, mert még nap fel-költe előtt jöttünk-el Belgrádból, és annakutánna egy istállóba, a' hol háltunk, bé-zártak bennünket, a' hol kenyeret 's vizet fem kaphattunk annyit, a' mennyi elegendő lett volna. Szekereken vittek bennünket, mellyeken pároffan öfve voltunk lántzolva. Egész nyóltz nap alatt nem találtunk egyebet el-égett helységek-nél. Kilentzed nap múlva értünk osztán *Szupriába*, ott volt *Osman Basa*, és nékem 3. *Zechinót* ajándékoza, (egy zechinó annyit tesz, mint nállunk egy arany) — Onnét *Vidinbe* vittek bennünket, a' hol megint 400. fogoly pajtásinkra akadánk, kik

ve-

velünk együtt Konstantinápolyba küldettek. Már Novembernek 25-dik najáig 150. vésztek-el a' miéink közzül, az éhfég, szomjúság, és hideg miatt. Nem lehet eléggé le-írni azt az inféget, mellyet nékünk az utazásban ki-kellett állanunk. Ha valamelyik rab haldoklott, azt a' szekérről mindjárt le-vetették, 's mikor a' lélek még ki-fem ment belöle, a' két fülét el-vágták, és az út félen hagyták heverve, mint a' döglött kutyát. Egy Kapitány, nem nézhetvén tovább, hogy bánnak a' Törökök a' mieinkel, ellenek szóval ki-költ, a' kik ez által magokat meg-sértetteknek itélvén, néki-is mind a' két fülét el-vágák, 's elevenen a' vízbe veték. Még Belgrádban a' Törökökben fok emberiféget lát az ember: de az úton femmit nem egyebet, hanem vadfágot. Én azonban egéffégesen Konstantinápolyba jutottam: hanem a' nagy hasmenés miatt tsak hamar Ispotályba kén-telenítettem menni. Négy száz hatvanketten vóltunk, hogy Konstantinápolyba értünk, és itt találtunk még 600. köz legényekre, 5. Kapitányokra, 2. fő Hadnagyokra, 2. Al-Hadnagyokra, és 4. Zászlótartókra. — De mindennap 8—10. emberünk-is meg-hal, a' melly nem-is lehet másképpen, mert a' szegény köz emberek, már mihelyt világo-

fodik, oda, a' hol a' hajókat tsinállyák, dolgozni hajtatnak, 's azonban viznél, 's kenyérnél egyebet nem kapnak. “

Spanyól Ország.

Negyedik KÁROLY, a' mostan uralkodó Király, ezen folyó elztendőben foga Attya halála után, széleffen ki-terjedett Birodalmának igazgatálához. A' miólta a' királyi székbe ült, naponként hathatósabb reményféget nyújtott szemeit reája függesztő népének, hogy benne nem annyira Urát, hanem egy olly Attyát fogja fel-találni, a' kinek főbb gondja, 's minden kívánfáginak summája tsupán tsak az onnan fellyül gondvifeléle 's páfztorfága alá bizott nagy számú drága nyájnak boldogfága; úgy annyira, hogy ennek kész a' maga gyönyörülégeit-is fel-áldozni. Illy atyai gondoskodásának szembe tünő, 's követésre méltó példáját adta ezen jó Király, az el-múlt Májusban, *Aranjuez*-ben *) való mulatozásának alkalma-

---

*) Míg a' meg-igért *Földnek le-irása* az érdemes Hazafiaknak kezekhez járhatna, jónak itéltük addig-is némelly várasoknak le-irásokat közleni. *Aranjuez*, egy hasonló nevezetű falu mellett épült Királyi nyári Palota, két viz-
kü-

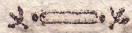
matofságával, tudniillik szivére vévén ott azon temérdek károkat, mellyeket a' megboldogult Attya idejében felette igen elszaporodott vad tsinált a' szegénység vetéfeiben. Ez az embert a' vadaknál sokkal drágábbnak ismérő Fejedelem el-tökéltette magában, hogy azoknak számát megkevesíttse. Erre nézve sok puskáfokat, hajtókat, és vadász-kutyákat gyűjtetett öszve, és illy kézülettel, az említett hónapnak majd min-

D 4

den

---

között, mellyek a' nap - nyugott felől való végén öszve szakadnak. Ez a' két víz mostan egy széles tsatorna által öszve vagyon kaptsolva, és azolta Aranjuez egy valófágos szigetté lett. A' palota mind külső, mind belső tekintetére nézve igen pompás. De mindent felül hallad a' kies kert, mellyben kiváltképpen a' bolt-hajtáfosan ki-tsinált for fa (allée), emlékezetre méltó, a' mellyek szélét mind két felől a' tsatornára vett víz tsendeffen mofogattya. Maga a' falu az Udvar költségén hová tovább mind szépül. Ennél a' helyfégnél igen nevezetes a' Király' vadászattya, mellyre, mivel az Udvar Madritból gyakorta ki-járt, tehát az út a' meg-nevezett helyfégtől fogva egész Madritig, Római formára, kövekkel ki-van rakva, mellynek tsak egy mért-földnyi hosszafága-is három milliom ezüft Reálba került. — Egy Reál telzen 12. krajtzárt.

den napján vadászni el-járt; nem annyira ugyan mulattság kedvéért, mint a' megboldogúlt Király, még az Ország' leg-terhefőbb dolgai félre-tételével-is tselekedett volt, 's olly gyakran, hogy a' miatt egészen néki barnúlt: hanem azon jó szándékból, hogy a' vadak' ki-irtásával a' panaszt a' szegény föld-műves szájából ki-vegye, és a' helyett szívét azon örömmel bé-telylefedni engedje, mellyet a' fáradságos munkát követő bőv aratás méltán okozhat. Hogy ezen tzellyát még annál jobb 's könnyebb mód-dal, és előbb-is elérhesse, egy olly próbát tett a' vadászatban, mellynek példáját nehezen találhatnánk a' Historiákban. Tudniillik egy igen hosszú hálóval, vagy ponyvával, melly egy ölnél szélesebb szokott lenni, egy nagy helyet bé-kerítettett, úgy hogy a' hálót a' föld felé tövekekhez le-szegeztette, felül pedig rúdakkal erőssen ki-feszítettette, hogy a' vad se alól, se felül azon által ne szokhetne. E' nagy kerítésbe fok ezer vadat bé-hajtata, belől pedig egy battériát készítettete, mellyre 6. nagy ágyút szegeztetett-fel, 's ekként a' nagy tsorda vadat, mint valamely dühös ellenféget, két egész nap kartátsokkal szüntelen lövöldöztette. Ez alatt az idő alatt több vadat le-vettek 4000-nél a' lábáról, 's minden fel volt szabaditva, hogy annyit vihesen haza, a' mennyit tettzett.
